
Dawid Cherubin

Wpływ geopolityki na bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Nigerii

Streszczenie: Geopolityka jest dziedziną nauki, która bada rozmaite aspekty wewnętrzne oraz zewnętrzne kraju. Tymi aspektami są ekonomia, polityka, relacje społeczne, bogactwa naturalne, podział religijny, katastrofy naturalne etc. Nigeria ma bogate złoża surowców naturalnych oraz rozwija się gospodarczo, co klasyfikuje ją jako kraj przyjazny bezpośrednim inwestycjom zagranicznym (BIZ). Jednak zagrożenia geopolityczne, takie jak terroryzm oraz brak edukacji wśród osób młodych, całkowicie destabilizują państwo. Celem badawczym artykułu jest wyjaśnienie istoty wpływu geopolityki na BIZ w Nigerii oraz rozwój kraju. Za pośrednictwem ram OLI oraz CAGE zostaną przedstawione zagrożenia geopolityczne mające wpływ na wewnętrzny chaos Nigerii oraz przełożenie na BIZ.

Sowa kluczowe: geopolityka, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, Nigeria, OLI, CAGE

Geopolitical impact on foreign direct investment in Nigeria

Summary: The geopolitics is a field of science that explores various internal and external factors of the country. Those aspect are economy, politics, social relations, resources, religious division, natural disasters etc. Nigeria is a rich country in natural resources, growing in economic terms, which makes that country attractive for foreign direct investment (FDI). However, geopolitical threats such as terrorism and lack of education among young people completely destabilizes the state. The main goal of this article is to explain the impact of geopolitics on FDI in Nigeria and the state development. The OLI and CAGE framework present the geopolitical threats affecting the internal chaos of Nigeria and FDI.

Keywords: geopolitics, foreign direct investment, Nigeria, OLI, CAGE

JEL: F16, F500, J1, O1, Q22, Q000

Geopolityka jest bardzo ważnym czynnikiem, bo decyduje o tym czy dane państwo może być potęgą ekonomiczną. Niektóre elementy składowe geopolityki są zależne od społeczeństwa kraju, natomiast inne wręcz przeciwnie – np. występowanie katastrof naturalnych, położenie geograficzne, zasoby surowców naturalnych etc. Na geopolityczne elementy zależne od lokalnej społeczności składają się: demografia, edukacja społeczeństwa, polityka, gospodarka, finanse, stosunki z sąsiednim krajem, konflikty, granice państwa. Nigeria jest krajem z bogatymi złożami surowców naturalnych, dzięki czemu jest bardzo atrakcyjna dla zagranicznych inwestorów. Drugą stroną medalu są problemy wynikające z sytuacji geopolitycznej Nigerii. Kraj boryka się z korupcją, konfliktami religijnymi, brakiem edukacji, ubóstwem i lobbowaniem korporacji. Warto postawić zatem pytanie, czy rzeczywiście Nigeria mająca bogate złoża surowców naturalnych jest atrakcyjnym regionem inwestycyjnym? Celem artykułu jest przedstawienie sytuacji geopolitycznej Nigerii, jej wpływu na państwo oraz wskazanie barier dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych przez ramy OLI i CAGE. Ponadto, artykuł ma na celu wyjaśnienie istoty wpływu geopolityki na bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Nigerii. Rozdział pierwszy omawia atrakcyjność inwestycyjną Nigerii, drugi przedstawia obecną sytuację geopolityczną kraju, w trzecim zaś wymienione zostały bariery geopolityczne dla BIZ w Nigerii.

Atrakcyjność inwestycyjna Nigerii

Nigeria ma bardzo duże złoża surowców naturalnych oraz doskonałe warunki rolnicze. Kraj należy do organizacji OPEC od 1971 roku oraz jest jednym z największych producentów ropy naftowej – 11. pozycja na świecie w 2019 roku (The Global Economy, 2020). Wartość sektora petrochemicznego szacowana jest na 37,2 mld baryłek i odpowiada za ok. 40 proc. PKB. Dysponuje również znaczącymi złożami gazu ziemnego, które szacowane są na 160 bilionów metrów sześciennych (PAiH, 2013).

Warto wspomnieć o potencjale rolniczym Nigerii. Lokalna produkcja pszenicy pokrywa nie tylko część zapotrzebowania konsumpcyjnego miejscowej ludności, ale również pozwala na zwiększanie eksportu głównie do USA. Szacowana wartość eksportu w 2020 roku wynosi 2,1 mld USD. Produkcja ryżu pozycjonuje ten kraj na 15. miejscu wśród największych jego producentów. Problemem są wysokie koszty produkcji ryżu niełuskanego oraz koszty operacyjne. W związku z tym, sprzedaż po konkurencyjnej cenie jest utrudniona, dlatego też rząd nigeryjski, w porozumieniu z Centralnym Bankiem Nigerii (CBN), uruchomił w 2015 r. program *The Anchor Borrowers' Programme*. Celem programu ABP jest dostarczanie środków produkcji rolnej (w sposób naturalny lub finansowy) mniejszym producentom, aby zwiększyć produkcję ryżu i rozwiązać problem bilansu handlowego (ABP, 2016).

Wyroby mleczarskie w Nigerii w 2019 r. osiągnęły wartość 1,6 mld USD, z czego 87 proc. stanowił import, a następnie przetwórstwo. Ogólna wartość rynku szacowana jest na 6,5 mld USD. W 2020 roku CBN uruchomił program wsparcia dla branży mleczarskiej, który polega na ochronie wymiany walutowej. W ramach wsparcia nałożono ograniczenia dewizowe na import mleka i jego pochodnych. Wino produkowane w Nigerii jest wyceniane na 6 mld USD, jednak jego lokalna produkcja jest nadal słabo rozwinięta ze względu na wysokie koszty produkcji. Dlatego też rząd w 2018 r. obniżył wysoki podatek 20 proc. na okres 3 lat w celu zwiększenia dochodów w budżecie (ITA, 2020).

Amerykański ekonomista Jim O'Neill oraz jego zespół w Goldman Sachs przewidywali, że w pierwszej dziesiątce największych gospodarek świata do roku 2050 znajdą się Chiny, Indie, Brazylia i Rosja (BRICs). W ciągu niespełna półtora dekady okazało się, że mieli rację. O'Neill przewiduje również, że do 2050 r. kraje grupy BRICs będą stanowiły 45 proc. światowego PKB, podczas gdy kraje grupy G7 tylko 20 proc. (O'Neill, Stupnytska, 2009). Obecnie O'Neill skupił swoją uwagę na nowej grupie krajów: Meksyku, Indonezji, Nigerii i Turcji (MINTs).

Pomimo zagrożenia konfliktem zbrojnym oraz terroryzmem, Nigeria jest przedstawiana za pomocą wskaźnika Doing Business (2020) jako dość atrakcyjna lokalizacja dla BIZ. Wskaźnik DB dostarcza obiektywnych miar regulacji biznesowych oraz ich egzekwowania w 190 gospodarkach lub wybranych miastach na poziomie subnarodowym i regionalnym (The World Bank, 2020). Według wspomnianego wskaźnika Nigeria zajmuje 131. miejsce, wyprzedzając Irak czy Afganistan – czyli kraje o równym stopniu zagrożenia militarnego, na co wskazuje poniższy ranking – zob. tablica 1.

Tablica 1 Miejsce Nigerii, Iraku i Afganistanu w ranking Doing Business

miejsce	kraj	punkty przyznane przez Doing Business
131	Nigeria	56,9
172	Irak	44,7
173	Afganistan	44,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie rankingu Doing Business (2020), dostęp <http://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>.

Jest to bardzo znaczący awans w porównaniu z rokiem 2019, kiedy to Nigeria zajmowała 146. miejsce.

Warto wspomnieć o sześciu czynnikach, które przyczyniły się do tak znaczącej zmiany pozycji według kryteriów Doing Business:

Ułatwienia dla biznesu

Nigeria ułatwiła rozpoczęcie działalności gospodarczej poprzez skrócenie czasu, który jest potrzebny na zarejestrowanie firmy oraz ulepszenie platform internetowych.

Pozwolenia na budowę

Miasto Logos (Nigeria) obniżyło koszty wydawania pozwoleń na budowę, eliminując opłatę za infrastrukturę (IDC) dla magazynów.

Dostęp do elektryczności

Nigeria ułatwiła dostęp do energii elektrycznej, pozwalając certyfikowanym inżynierom na inspekcję nowych przyłączy.

Rejestracja nieruchomości

Poprawa systemu zarządzania gruntami poprzez wdrożenie informacji geograficznej.

Handel transgraniczny

Skrócenie czasu eksportu i importu poprzez modernizację systemu elektronicznego.

Egzekwowanie umów

Ułatwienie egzekwowania umów poprzez wprowadzenie przedprocesowego przekazania uprawnień w ramach zarządzania sprawami w sądzie (Doing Business, 2020).

Nigeria wydaje się być bardzo atrakcyjnym krajem dla BIZ. Na szczególną uwagę zasługują złoża surowców naturalnych oraz urodzajna gleba. Dodatkowym atutem jest fakt, że jest członkiem krajów OPEC, co wzmacnia jej pozycję międzynarodową również pod względem inwestycyjnym. Przewidywania ekonomistów, chociażby ze wspomnianego wcześniej banku inwestycyjnego Goldman Sachs, wskazują Nigerię jako jedną z kluczowych gospodarek. Dla porównania, Polska w 2019 r. w rankingu Doing Business zajmowała 33. miejsce, natomiast w roku 2020 spadła na 40. W rozwoju Nigerii widać pozytywny wpływ regulacji prawnych, inspirowanych głównie przez CBN, który zachęca inwestorów do zakładania firm w tym kraju. Głównym inwestorem BIZ jest Wielka Brytania, natomiast najlepiej rozwiniętymi sektorami są produkcja, bankowość oraz akcje i obligacje (National Bureau of Statistics, 2020).

Sytuacja geopolityczna Nigerii

Od 2007 roku Nigeria przyciąga coraz więcej BIZ stając się najbardziej dochodowym krajem w Afryce Subsaharyjskiej. Główną zaletą są regulacje prawne CBN oraz organizacji międzynarodowych. Jednym z głównych problemów odstraszać zagranicznych inwestorów jest organizacja terrorystyczna Boko Haram, której ewidentnym celem jest stopniowe przejmowanie zasobów Nigerii oraz całkowita radykalizacja społeczeństwa. Organizacja odrzuca wartości zachodnie, do czego oficjalnie się przyznała w wywiadzie dla BBC w 2016 r. (BBC, 2016). Boko Haram skupia się również na wpływie pośrednim, dewastując farmy i przepędzając ludność uprawiającą ziemię. To niewątpliwie sabotaż był u podstaw rządowego *The Anchor Borrowers' Programme* wspierającego rolnictwo.

W latach 2014–2015 Nigeria odnotowała największy wzrost – o 300 proc. – ataków terrorystycznych, które zwiększyły znacznie liczbę ofiar, głównie wśród cywili (GTI, 2015). Brookings Report alarmuje, że Boko Haram coraz częściej kieruje swoją uwagę na komercyjne złoża surowców naturalnych, które znajdują się w mieście Abdżura (stolica Nigerii). Efektem takich działań jest nie tylko wzrost zagrożenia ze strony aktywistów, ale również kurczenie się gospodarki kraju (Brookings, 2014). W związku z tymi faktami inwestorzy obawiają się lokowania kapitału i możliwych strat finansowych. Rząd Nigerii stara się bezpośrednio powstrzymać działalność organizacji terrorystycznej, przez co jednak zaniedbuje poważny problem związany z edukacją młodzieży, która jest narażona na radykalizację. UNICEF szacuje, że od 2013 r. organizacja uprowadziła ponad 1000 dzieci, a większość z nich do dzisiaj nie powróciła do swoich rodzinnych domów i prawdopodobnie została zwerbowana w szeregi Boko Haram (UNICEF, 2018).

Warto przy okazji wspomnieć, jak rozkłada się podział religijny w państwach Czad oraz Niger (najwięksi sąsiedzi Nigerii) – jest to wysoce istotny czynnik geopolityczny, który bezpośrednio wpływa na niestabilność kraju. Według statystyk z roku 2020:

Czad: 55,1 proc. muzułmanów i 41,1 proc. chrześcijan,

Niger: całkowicie zdominowany przez wyznanie muzułmańskie – 98,3 proc.

W samej Nigerii podział religijny jest następujący: 51,1 proc. muzułmanów i 46,9 proc. chrześcijan (GRF, 2020).

Niestabilność wewnętrzna Nigerii oraz skrajne ubóstwo ludności (ok. 1,90 USD na mieszkańca) powodują masowe migracje (CSIS Prosper, 2016). Konflikty oraz przemoc doprowa-

dziły do 248 tys. wysiedleń ludności. Pod koniec roku 2019 odnotowano ponad 2,6 mln przypadków związanych z uchodźstwem. Powodzie oraz trzęsienia ziemi spowodowały dodatkowe 157 tys. nowych migracji (IDMC, 2020). Naukowcy ostrzegają o poważnych trzęsieniach ziemi w Nigerii w nadchodzących latach, których siła wstrząsu może osiągać nawet 7,1 stopnia w skali Richtera z prawdopodobieństwem do 36,79 proc. (Oluwafemi, 2018).

Kolejnym problemem Nigerii jest korupcja oraz lobbing, które bezpośrednio wpływają na podejmowanie strategicznych decyzji przez rząd. Ciekawym przykładem są fakty ujawnione przez WikiLeaks, które wskazują na silny lobbing polityczny firmy Shell w latach 2009-2010. Według tych informacji, firma Shell wpływała na decyzje rządu oraz uczestniczyła w zamachach na aktywistów środowiskowych, którzy sprzeciwiali się zanieczyszczeniom podczas wydobywania ropy naftowej (Foreign Policy, 2010).

Zamachy, głęboka radykalizacja młodzieży, brak edukacji, katastrofy naturalne i lobbing to najpoważniejsze problemy geopolityczne, z którymi zmaga się Nigeria.

Bariery geopolityczne dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Nigerii

Geopolityka determinuje, czy zagraniczni inwestorzy ulokują kapitał w danym kraju licząc się z możliwością straty. Oczywiście w BIZ chodzi o zysk obopólny, zarówno dla inwestora jak i kraju, który użycza swoich surowców naturalnych do eksploatacji. Warto omówić, czym są bezpośrednie inwestycje zagraniczne, wskazać etapy rozwoju takich inwestycji oraz rozważyć bariery geopolityczne dla państwa Nigerii poprzez ramy OLI oraz CAGE.

Definicję BIZ można interpretować następująco: BIZ (ang. *Foreign Direct Investment*) to forma inwestycji transgranicznych, która związana jest z przedsiębiorstwem mającym swój oddział w jednej z gospodarek innego kraju. Warunkiem takiego działania jest bezpośrednia lub znacząca kontrola w zarządzaniu danym oddziałem. Wpływy netto są wartością BIZ, które są dokonywane przez oddziały ulokowane w danym państwie (The World Bank, 2020b). BIZ to inaczej internacjonalizacja przedsiębiorstw poprzez *sourcing* zagraniczny, eksport, rozwój dystrybucji, sprzedaż, łańcuchy dostaw oraz integracja międzynarodowa. Wyróżniamy pięć etapów: poszukiwanie rynków zbytu oraz zasobów produkcyjnych bez kapitału, tworzenie sieci sprzedaży i dystrybucji wraz z lokowaniem kapitału, rozbudowanie możliwości produkcyjnej, ostatnie dwa etapy dotyczą optymalizacji działań w skali międzynarodowej. Wymienione etapy są oczywiście uzależnione od statusu rozwoju inwestora, co oznacza, że wielkie korporacje z dużym kapitałem mogą pominąć niektóre etapy rozwoju (Ciesielska, 2015, s.143).

Determinantami BIZ są ramy OLI (ang. *Ownership, Location, Internalisation*) oraz CAGE (ang. *Cultural, Administrative, Geographic, Economic*). Na te ramy bezpośrednio wpływa geopolityka Nigerii, która decyduje o tym, czy inwestorzy podejmą decyzję o lokowaniu kapitału w kraju. Omawiając ramy OLI pod względem barier geopolitycznych dla inwestorów wyróżniamy:

Własność

Odnosi się do specyficznych korzyści przedsiębiorstwa, które generują przewagę konkurencyjną w obcym kraju. Te specyficzne przewagi są przenoszone za granicę, co pozwala inwestorowi stać się konkurencyjnym na lokalnym rynku. Przykładami takich przewag są: technologia, marka, menedżerowie, kultura firmy, zdolność innowacyjna (Peng, Meyer, 2016, s. 158-159). Pierwszym zagrożeniem geopolitycznym, nie tylko ze strony Nigerii, ale każdego państwa, może być wykradanie technologii oraz sprzedaż jej innym

zainteresowanym podmiotom w celach konkurencyjnych. Potencjalnym zainteresowanym mogą być Chiny, które pod względem gospodarczym zdominowały większość Afryki (Forbes, 2019). Drugim zagrożeniem jest marka przedsiębiorstwa, której reputacja może ucierpieć poprzez wywieranie presji politycznej na rząd.

Lokalizację

Inwestorzy poszukują dochodowych zasobów oraz umiejętności, których może brakować w kraju macierzystym inwestora. O zaletach lokalizacji decyduje: lokalna siła robocza, nowe rynki produkcji, zasoby naturalne, rządowe programy wsparcia dla BIZ (Peng, Meyer, 2016, s. 161). Barię geopolityczną Nigerii jest brak edukacji, szczególnie wśród młodzieży, przez co lokalna siła robocza może się okazać niewystarczająca. Kolejnym istotnym problemem geopolitycznym jest organizacja Boko Haram, która ingeruje w komercyjne wydobywanie surowców naturalnych. Trzecim problemem są wysiedlenia ludności oraz katastrofy naturalne w postaci powodzi lub trzęsień ziemi.

Internalizację

Odnosi się do sytuacji, w której inwestor podejmuje decyzję o produkcji i sprzedaży swoich towarów w kraju zagranicznym (Rugman, 2010). Aby lepiej zrozumieć zagrożenia geopolityczne Nigerii warto uzupełnić informacje dotyczące umiędzynarodowienia o koszty transakcyjne i problemy geopolityczne jakie z nich wynikają.

Koszty transakcyjne

W rozumieniu BIZ jest to rodzaj nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku, która powoduje, że firmy rezygnują z transakcji poprzez zbyt wysokie koszty i ryzyko. W celu uniknięcia takich sytuacji sporządza się kontrakty, które jednak mogą być bardzo trudne do wyegzekwowania (Coase, 1960, s. 850). Zaburzenie handlu międzynarodowego może doprowadzić do drastycznego wzrostu kosztów transakcyjnych. Jeśli przedsiębiorstwo nie sporządzi dobrej umowy transakcyjnej, która pozwoli wyegzekwować swoje prawa na drodze sądowej, to może ponieść olbrzymie straty finansowe. Impulsem geopolitycznym stała się pandemia COVID-19, która zaburzyła łańcuchy dostaw na całym świecie. W związku z tym doszło do nieprawdopodobnej sytuacji, kiedy kontrakty terminowe na ropę naftową drastycznie spadły do 37,63 USD za baryłkę (CNBC, 2020). Taka sytuacja oznaczała, że producenci ropy naftowej (m.in. Nigeria) przez jakiś czas musieli dopłacać do wydobywania baryłek ponosząc olbrzymie straty. Nigeria, niestety, jest krajem o bardzo wysokim poziomie korupcji – według wskaźnika zajmuje ona w tym procederze 146. miejsce na 180 krajów (Transparency International, 2019).

Kiedy ramy OLI są zdefiniowane i omówione pod kątem zagrożeń geopolitycznych, warto uwzględnić kolejny aspekt jakim jest rama CAGE. Rama CAGE jest modelowaniem różnic pomiędzy krajami pod względem odległości między nimi. Różnice tego modelu dzielimy na: kulturę, administrację, geografę i ekonomię. W związku z tym, rama CAGE pomaga identyfikować różnice w danym środowisku (Ghemawat, 2007, s. 1). Zagłębiając się w poszczególne ramy można stwierdzić, że geopolityka odgrywa w nich kluczową rolę. Warto zastanowić się, jakie zagrożenia mogą wynikać z BIZ lokowanych w Nigerii:

Dystans kulturowy

Geopolitycznymi zagrożeniami dla BIZ są: różnice etniczne, problemy społeczne, podział religijny, inne wartości społeczne.

Dystans administracyjny

Geopolitycznymi zagrożeniami dla BIZ są: wrogość wobec rządu, korupcja, słabość instytucji, brak wspólnego bloku handlowego, brak edukacji, lobbying.

Dystans geograficzny

Geopolitycznymi zagrożeniami dla BIZ są: różnice klimatyczne oraz lokalne choroby, organizacje terrorystyczne, wrogość sąsiednich państw, odległość geograficzna, gęstość zaludnienia, powierzchnia, łańcuch dostaw, katastrofy naturalne, wysiedlenia.

Dystans ekonomiczny

Geopolitycznymi zagrożeniami dla BIZ są: różnice w statusie społecznym, brak odpowiedniego know-how, różnica w zasobach naturalnych, niewystarczające środki finansowe, brak zasobów ludzkich, infrastruktura, niski dochód *per-capita*.

Ramy CAGE i OLI są bardzo dobrym odnośnikiem dla BIZ szczególnie pod względem geopolitycznym, który w rzeczywistości reguluje wszystkie zmiany w Nigerii. Biorąc pod uwagę wszystkie bariery geopolityczne Nigerii można odnieść wrażenie, że jest to trudny kraj do interpretacji dla inwestora. Na szczególną uwagę zasługuje zagrożenie terrorystyczne oraz brak odpowiedniej edukacji. Obydwa zagrożenia kształtują pozycję międzynarodową Nigerii.

Podsumowanie

Nigeria jest atrakcyjnym krajem pod względem zasobów naturalnych, rolnictwa oraz inżynierii instytucji w BIZ. Ropa naftowa i gaz to rdzeń dochodowy kraju, który odpowiada za 40 proc. PKB. Rolnictwo również odgrywa znaczącą rolę, zważywszy na fakt, że Nigeria jest jednym z czołowych producentów ryżu na świecie, co w zasadzie pozwala społeczeństwu na dużą samowystarczalność. Dzięki przynależności do krajów OPEC oraz polityce regulacyjnej Centralnego Banku Nigerii, kraj przyciąga wielu inwestorów zainteresowanych eksploatacją złóż naturalnych lub produkcją rolniczą. Ekonomiści uznają Nigerię za jeden z najlepiej rozwijających się krajów, słusznie przyznając jej status kraju MINTs, który w przyszłości może okazać się jedną z najbardziej dochodowych gospodarek świata. Spółki wydobywające ropę naftową, gaz lub produkujące żywność, oferują obecnie najlepiej dochodową dywidendę. Wskaźniki atrakcyjności biznesowej, takie jak Doing Business, wyróżniają Nigerię jako jeden z najszybciej i najlepiej rozwijających się krajów na świecie.

Drugą stroną medalu jest geopolityka Nigerii, która jest bardzo złożona i skomplikowana. Zagrożeniem geopolitycznym dla BIZ są katastrofy naturalne. Powodzie oraz trzęsienia ziemi powodują nie tylko migracje ludności, ale coraz większy brak zaufania inwestorów do BIZ w poszczególnych rejonach rolniczych. Głęboka korupcja administracji i lobbying zachodnich korporacji nie tylko rzutują na wiarygodność kraju dla przyszłych BIZ, ale powodują niechęć wśród obywateli z perspektywy wzrastających nierówności społecznych.

Bariery geopolityczne dla ram OLI i CAGE są również bardzo widoczne i świadczą o wysokim poziomie zagrożenia dla BIZ. Przyszli inwestorzy muszą stale kontrolować proces weryfikacyjny OLI oraz własne zasoby. Firmy lub inwestorzy, którzy uwzględniają ramy OLI w swoim procesie, powinni liczyć się z możliwością utraty własnego know-how, o ile zdecydują się na BIZ w Nigerii. Zagrożeniem jest szpiegostwo i dalsza sprzedaż patentu innej organizacji lub państwu zainteresowanemu. Powód takich działań to skrajne ubóstwo i powszechna korupcja.

Kolejnym problemem geopolitycznym jest możliwość utraty reputacji przez inwestora w międzynarodowym biznesie, który ma możliwości wpływu na decyzję rządu i administracji. Lokalizacja również wpływa na BIZ. Ma ona kluczowe znaczenie w inwestycjach, w których trzeba uwzględnić problemy geopolityczne, a zwłaszcza terroryzm i kurczące się zasoby ludzkie. Rama CAGE wykazuje bardzo wiele zagrożeń geopolitycznych oraz ekonomicznych. Na każdej płaszczyźnie – kulturowej, ekonomicznej, administracyjnej czy geograficznej – widoczne są zagrożenia, które bezpośrednio wpływają oraz regulują pozycję geopolityczną Nigerii oraz atrakcyjność regionu dla inwestorów.

Pytanie postawione we wstępie artykułu brzmiało: czy mająca bogate złoża surowców naturalnych Nigeria jest atrakcyjnym regionem inwestycyjnym? Istotnie, Nigeria dysponuje bardzo bogatymi złożami surowców naturalnych, ma potencjał rolniczy, rozwija się również wzorowo pod względem gospodarczym dzięki międzynarodowym organizacjom, do których należy. Jednak w Nigerii występuje obecnie zbyt dużo zagrożeń geopolitycznych, które negatywnie mogą wpłynąć na BIZ w przeciągu najbliższych dwóch dekad. Kwestia Boko Haram, brak edukacji, masowe wysiedlenia ludności i konflikty religijne stopniowo osłabiają państwo. Jeśli obecna polityka rządu Nigerii nie zmieni się to dojdzie do całkowitego przejścia surowców naturalnych przez organizacje terrorystyczne lub bezpośrednio przez państwo islamskie (ISIS). Ludność chrześcijańska zostanie całkowicie wysiedlona lub zradykalizowana, a ustrój polityczny zmieni się w autorytarny. Również warunki dla BIZ ulegną zmianie. Atrakcyjność biznesowa Nigerii będzie w zasadzie coraz gorsza ze względu na wysokość podatków lub ogólne warunki prowadzenia biznesu. Dlatego odpowiadając na pytanie można śmiało stwierdzić – w perspektywie długoterminowej Nigeria nie jest atrakcyjnym regionem dla BIZ pomimo bogatych złóż surowców naturalnych.

Bibliografia:

1. ABP (2016), *The Anchor Borrowers' Programme Guidelines*, Development Finance Department Central Bank Nigeria, <https://www.cbn.gov.ng>, (21.12.2020).
2. BBC (2016), *Boko Haram in Nigeria: Abu Musab al-Barnawi named as new leader*, <https://www.bbc.com>, (25.12.2020).
3. Brookings (2014), *The impact of conflict and political instability on agricultural investments in Mali and Nigeria*, Africa Growth Initiative at Brookings, <https://www.brookings.edu>, (23.12.2020).
4. Ciesielska D., (2015), *Zagraniczna ekspansja kapitałowa polskich przedsiębiorstw*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie”, z. 144, s. 143.
5. CNBC (2020), *An oil futures contract expiring Tuesday went negative in bizarre move showing a demand collapse*, <https://www.cnbc.com>, (25.12.2020).
6. Coase R.H. (1960), *The problem of social cost*, *Journal of Law and Economics*, 56, s. 837-877.
7. CSIS Prosper (2016), *Youth at Risk: How can Private Sector help Nigeria Fight Boko Haram?*, <https://csisprosper.com>, (23.12.2020).
8. Doing Business (2020), *Comparing Business Regulation in 190 Economies*, <http://documents1.worldbank.org>, (21.12.2020).
9. Forbes (2019), *What China Is Really Up To In Africa*, <https://www.forbes.com>, (25.12.2020).
10. Foreign Policy (2010), *Shell oil infiltrates Nigeria's government ministries*, *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/>, (23.12.2020).

11. Ghemawat P. (2007), *Differences Across Countries: The CAGE Distance Framework*, Harvard Business School Press, Boston, s. 1.
12. GRF (2020), *Global Religious Futures, Countries*, <http://www.globalreligiousfutures.org>, (23.12.2020).
13. GTI (2015), *Global Terrorism Index, Measuring and understanding the impact of terrorism*, <https://www.economicsandpeace.org>, (23.12.2020).
14. IDMC (2020), *Nigeria*, Internal Displacement Monitoring Center, <https://www.internal-displacement.org>, (23.12.2020).
15. ITA (2020), *Nigeria-Country Commercial Guide. Agriculture sector*, International Trade Administration, <https://www.trade.gov>, (21.12.2020).
16. National Bureau of Statistics (2020) , *Nigerian Capital Importation-Q3 2020*, National Bureau of Statistics, Nigeria.
17. O'Neill J., Stupnytska A. (2009), *The long-term outlook for BRICs and N-11 post crisis*, Goldman Sachs Global Economics Paper No:192, *Commodities and Strategy Research*, <https://www.goldmansachs.com>, (21.12.2020).
18. Oluwafemi J. (2018), *Probabilistic Seismic Hazard Analysis of Nigeria: The Extent of Future Devastating Earthquake*, England, IPO Publishing Ltd, s. 1.
19. Peng M., Meyer K. (2016), *International business*, 2 ed., Hampshire, Cengage Learning.
20. PAIiH (2020), *Nigeria. Przewodnik po rynku, program „Go Africa”*, Polska Agencja Inwestycji i Handlu, <https://www.paih.gov>, 21.12.2020.
21. Rugman A. (2010), *Reconciling internalization theory and the eclectic paradigm*, *Multinational Business Review*, 18(2), s. 1-12.
22. The Global Economy (2020), *Oil production-Country rankings*, The Global Economy, <https://www.theglobaleconomy.com>, 16.12.2020.
23. The World Bank (2020a), *Doing Business. Measuring Business Regulations*, <https://www.doingbusiness.org>, (21.12.2020).
24. The World Bank (2020b), *What is the difference between Foreign Direct Investment (FDI) net inflows and net outflows*, <https://datahelpdesk.worldbank.org>, (25.12.2020).
25. Transparency International, *Nigeria*, <https://www.transparency.org/en/countries/nigeria>, (25.12.2020).
26. UNICEF (2018), *More than 1,000 children in northeastern Nigeria abducted by Boko Haram since 2013*, <https://www.unicef.org>, (26.12.2020).

Dawid Cherubin, doktorant, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie,
dawid.cherubin@gmail.com